

SKOLEFRI

Februar 2023

Nr. 1

5

*Myter om
Unschooling*

**Skab Et Rigt
Læringsmiljø
På Lavbudget**

*Deschooling:
Derfor Er Det Essentielt*

LAINIE LIBERTI
Partnership Parenting

www.fritliv.nu

INDHOLD

FASTE RUBRIKKER

Kære Læser	03
Bøger, Podcast, Blogs o.a.	04
Børnene Har Ordet!	05
Mød Familien [...]	06

ARTIKLER & INTERVIEWS

Hvad Sker Der Hvis Vi Lader Børnene Føre An?	08
5 Myter om Unschooling	10
Det Vigtigste Er Tiden!	12
Deschooling: Derfor Er Det Essentielt	15
Interview med Lainie Liberti	18
Skab et Rigt Læringsmiljø på Lavbudget	20

Kære Læser,

Velkommen til den allerførste udgave af SKOLEFRI - Danmarks eneste online magasin dedikeret specifikt til *unschooling*!

Jeg håber I vil tage godt imod initiativet!

Jeg har længe tænkt, at der manglede en specialiseret og dynamisk informationskilde om unschooling i Danmark, og samtidig er jeg gennem mit mentorvirke næsten dagligt i kontakt med forældre der på den ene eller den anden måde oplever behov for sparring og vejledning i forbindelse med dagligdagen som unschooling-familie.

Ideen med magasinet er således at formidle viden, inspiration og støtte til hverdagen med unschooling, både som lærings- og livsfilosofi, samt ikke mindst at give plads til talrige fortællinger fra den 'virkelige verden' gennem artikler og interviews.

God læselyst - og tøv endelig ikke med at kontakte mig på luna@fritliv.nu hvis du har forslag til emner, rubrikker eller andet du kunne tænke dig at se i fremtidige udgaver af SKOLEFRI.

Luna Maj Vestergaard
indehaver & redaktør

Bøger, Podcast, Blogs o.a.

1

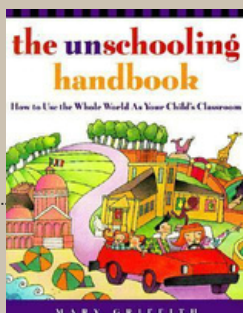

EXPLORING UNSCHOOLING PODCAST

PAM LARICCHIA

Pam's podcast er en guldmine af inspirerende og oplysende samtaler med vidt forskellige mennesker.

2

THE UNSCHOOLING HANDBOOK

MARY GRIFFITH

Undertitel: How to use the whole world as your child's classroom. Griffith's bog en rigtig fin introduktion til unschooling, hvis hele konceptet er nyt for dig. Den er meget hands-on og fyldt med konkrete eksempler på læring i hverdagen.

3

THE PATH LESS TAKEN - BLOG

JENNIFER MCGRAIL.COM

Med børn på nu 24, 21, 17 & 14 har Jennifer har været i gamet i mange år. I arkivet på hendes blog ligger posts om unschooling helt tilbage fra 2005.

4

UNSCHOOLING DANMARK

FB-GRUPPE

Gruppebeskrivelse: "Gruppens formål er at skabe et åbent netværk mellem unschoolere rundt omkring i landet, at inspirere og diskutere forskellige tilgange til unschooling og at dele viden."

Tips?

Har du bøger, blogs, podcast eller andet du vil anbefale - så skriv gerne til mig på luna@fritliv.nu

“

**Det bedste ved ikke
at gå i skole, er
friheden til at lave
hvad jeg selv har
lyst til. For eksempel
at kunne bruge en
hel dag på at tegne.**

LILJE, 15ÅR

MØD FAMILIEN...

Andkjær

Familien Andkjær bor i Helsingør i Nordsjælland, og har unschoolet siden de tog Marius ud af børnehave i 2020. Han er 7 år i dag. Far hedder Patrik, han forsørger familien. Mor hedder Nicole, passer hus og Marius samt formidler systemkritik. Som familie har de fundet hen til et sted, hvor de arbejder mere som et team og udgangspunktet er det gode liv udenfor systemet.

Hvorfor har I valgt unschooling?

Da vi i foråret 2020 meldte Marius ud af børnehaven, var det dét der gav bedst mening. Efter at have mærket livet i statens favn, havde vi alle 3 brug for blot at være. Da vi begyndte at lytte og se på Marius, og lade ham udfolde sig ud fra egen nysgerrighed, fik vi en kæmpe øjenåbner.

Hvordan vil du definere begrebet?

Unschooling er en indlæringsfilosofi, der handler om interesse-baseret læring. Det rummer at børnene lærer det de skal, når de skal. Børn er forskellige. De skal ikke puttes i kasser, men udfolde sig som dem de er, i det tempo der giver mening for dem. Unschooling er at være i livet uden pres og unødvendig struktur og tvang. Det er et liv med læringsfrihed.

Hvordan ser det ud i praksis hos jer?

Vores dage er ret flydende, men vi har også faste ting på programmet. Marius går til spring gymnastik og basket, men intet er så fast at han ikke kan blive hjemme hvis han har lyst. Marius er 7 år og ville gå i 1. klasse på en skole. Vi synes at Marius skal lege så længe han vil, så det gør han, leger. Jeg planlægger ikke undervisning, men vi tager på mange ture, og undersøger ting når nysgerrigheden opstår. Vi nørder emner Marius er sulten på, ellers nyder vi dagene sammen og lader livet udfolde sig.

Har I haft tilsyn og hvordan foregik det?

Vi har haft to tilsyn, og begge har været behagelige. Første tilsyn var blot et goddag hvor tilsynsførende kom og hilste på. Ved andet tilsyn, i december 2021, talte tilsynsførende mest med mig, men Marius er et nysgerrigt gemyt, så han viste hende en masse og fortalte historier. Tilsynsførende kan se og mærke at Marius har det godt og er videbegærlig, så vi er blevet fritaget for tilsyn det næste år.

MØD FAMILIEN...

Andkjær

Hvordan dækker I de sociale behov hos jer?

Vi har et stort netværk, så vi har næsten ikke tid til at se alle de dejlige mennesker.

Vi går til HU-spring hvor der er børn i alle aldre. Det holder vi meget af begge to.

Han har faste legeaftaler med sine tætte venner, og han hænger også en del ud med områdets skolede børn. Så der basket, familie og udflugter med HU-netværket. Vi har flere dage hvor vi må aflyse og blive hjemme for at mærke roen, end dage hvor vi keder os derhjemme.

Har I oplevet kritik af jeres livsstil? Hvordan håndterer I det?

Vi har oplevet undren. Vi har fået nysgerrige spørgsmål fra venner og familie, i forhold til læring og socialisering. I starten følte vi, at vi skulle forsvare vores valg, men i dag hviler vi godt i vores beslutning. Når jeg bliver spurgt om jeg er nervøs for om han vil få besvær med at passe ind i systemet, svarer jeg at det er mit håb. Jeg ønsker mere for min søn, end at være en god samfundsborger i statens favn.

Hvilke udfordringer har I haft ved unschooling?

Vores egen tillid til processen. Vi måtte deschoole os selv. Det var mest tanker og følelser i egen lejr der gav udfordringer i starten. Nu giver det mening, så vi fortsætter, med det der giver mening, for Marius og os.

Hvad er dit bedste råd til andre der starter ud?

Tag ansvar og smid alt hvad du har lært om det skolede liv i skraldespanden. Strik dit eget gode liv sammen i stedet. Opsøg fællesskaber og mærk hvad det kan. Se din familie i øjnene og gør hvad der skal til. Vær ærlig og modig. Just do it.

HVAD SKER DER, HVIS VI LADER BØRNENE FØRE AN?

Af Vanilla Sommer

Forleden dag, da vi mødtes i vores lokale HU-forening, blev jeg inviteret ind i leg af to børn uafhængigt af hinanden. Det var en lidt speciel oplevelse for mig, for vi er ikke kommet ret meget i foreningen, som er forholdsvist nydannet, og ingen af de to børn kender mig. Den ene – en pige på fem – kom hen til mig med sin mor i hånden, og ville fortælle mig, hvad hun hed, for derefter at slæbe mig med ind i salen, hvor hun straks gik i gang med at udføre en slags intuitivt gymnastikprogram for mig.

Pigen “trak mig rundt i manegen” og jeg fulgte bare hendes anvisninger. Det var rigtig sjovt – og ikke mindst en øvelse i relationsskabelse. Med til øvelserne hørte, at jeg skulle ned at ligge på ryg på gulvet med benene i vejret, og hun skulle op at stå på min ene fod – på ét ben. Det lykkedes så ikke helt, men hvem skulle jeg være til at stoppe hende i forsøget?

Lidt senere kom en lille dreng på ca 3 år hen til mig og tog min hånd, medens han kiggede op på mig med store, smilende øjne. Han sagde ingenting, men førte mig ud på gulvet og vi begyndte at løbe. Igen og igen kom han hen til mig og tog min hånd, medens han smilede med de store øjne. Fælles for begge børn var som sagt, at de ikke kendte mig – og at de var fuldstændig trygge i deres væren. De vidste, hvor de havde deres mødre.

Jeg oplevede det som en kæmpe stor tillidserklæring, og følte mig dybt rørt af sådan at blive taget ved hånden – bogstavelig talt. Det fik mig til at tænke over, hvordan vi som voksne så ofte tror, at det er os, der skal vise børnene vej. At vi skal stille an med aktiviteter og have dagsordener på deres vegne, thi vi ved skam, hvad der er bedst for dem – tror vi!

Mit spørgsmål er, hvad der sker, hvis vi vender den om. Hvad med at vi tager opgaven om undervisning og lægger den fra os, og lader børnene om at samle den op? Hvor kommer idéen fra, at vi skulle være bedst til at lære dem noget? Hvad hvis det forholder sig omvendt? Hvad hvis vi har fået helt forkert fat i det?

Jeg tror mere og mere på, at det er børnene, der er kommet hertil for at *lære os noget*, i stedet for omvendt. Jeg mener, hvis vi alle gentager fortidens fejltagelser i én lang stime, hvor ender vi så i udviklingen? Kønt ser det ikke altid ud, derude i den store verden. Jeg vil gerne lære noget nyt, og det kræver, at jeg lytter til nogle der er *nye* her – nogle, der *ikke* er doktrineret i samfundets lydighedsskole, men kommer med tanker, der ikke før er tænkt eller ført ud i livet. Jeg tror ikke at jeg er klogere end et treårs barn. Hvorfor skulle jeg være det? I det hele taget, tror jeg, at vi voksne bærer rundt på utrolig meget “mudder”, som hverken tjener os eller vores børn – eller samfundet som helhed. Derfor: tør vi at lytte til børnene? Tør vi lade dem tage os ved hånden og føre os ud på det dansegulv, hvor der ingen regler er?

Det kræver mod, at gå imod strømmen. Den udstukne plan, der foreligger for os alle sammen – og vores børn. Det kræver mod, at handle anderledes. Men der er så meget at vinde. Forestil dig, at alle vi voksne slap kontrollen. Forestil dig, at vi sagde til børnene: vis os vej.

Hvad er det værste, der kunne ske?

Vanilla Sommer er mor til fem børn i alderen 15-25 år.

Oprindeligt fra Sverige (i et tidligere liv var hun Pippi Langstrømpe) men bosat i Danmark siden 1995. Professionel kaffedrikker og uofficiel indehaver af Skørpings største Mumikrus-samling.

Online er hun at finde på vanillasommer.dk og på [Instagram](https://www.instagram.com/vanillasommer), hvor hun stiller spørgsmål til det etablerede narrativ og italesætter unschooling aka det levede liv.

5 MYTER OM UNSCHOOLING

(SOM VI BUSTER LIGE HER)

1-BØRN LÆRER IKKE NOK UDEN STRUKTURERET UNDERVISNING

Unschooling gør op med ideen om, at der er en samlet mængde af viden som ALLE skal have. Fokus er i stedet på at den lærende selv afgør hvad h*n har brug for at vide noget om, og i hvilket omfang. Dermed giver det ikke mening at tale om at 'lære nok' i forbindelse med unschooling, da definitionen på hvad 'nok' er altid vil være individuel.

2-UNSCHOOLING ER BARE ET FANCY NAVN FOR LAISSEZ-FAIRE OPDRAGELSE

Unschooling er ganske rigtigt en meget fri form for opdragelse, men det handler ikke om 'børnestyling' - selvom der lægges stor vægt på barnets selvstændighed og ejerskab over sin egen læringsproces. For at forstå essensen i unschooling, er man faktisk nødt til at træde helt ud af det gamle paradigme, hvor børn og voksne bliver modstandere, fordi fokus er på hvem der bestemmer. Med unschooling åbner man døren til en anden måde at opfatte forældreskab og familieliv på, hvor det handler om at finde konsensus og lede sine børn i *partnerskab* i stedet for.

3- BØRN DER ALTID SELV MÅ BESTEMME, BLIVER TIL FORKÆLEDE VOKSNE DER TROR ALTING HANDLER OM DEM

Selvcentrerede mennesker er meget ofte dem, som netop IKKE er blevet set og hørt tilstrækkeligt i barndommen, hvilket kan lede til et uforholdsmæssigt stort behov for at sætte sig selv først når man så endelig kan. Børn der vokser op med respekt og lydhørhed overfor deres ønsker og præferencer på lige fod med de voksne lærer tværtimod, at deres ret til at blive hørt går hånd i hånd med alle andres ret til (og behov for) det samme.

4-FORÆLDRE KAN IKKE SELV UNDERVISE I ALLE FAG, SÅ BØRN VIL FÅ STORE HULLER I DERES VIDEN

Man kan kun have 'huller' i sin viden, hvis der er en bestemt mængde eller et bestemt niveau der er påkrævet. Hvis vi derimod blot lader børn følge deres iboende nysgerrighed, og lader læringen opstå naturligt, så vil den altid være forankret i deres virkelighed, og dermed matche de behov og interesser det enkelte barn har.

5-UNSCHOOLING FORBEREDER IKKE BØRNENE TIL DET VIRKELIGE LIV

Den her er lidt sjov, for hvor foregår "det virkelige liv" og hvad er det? Unschooling lader børnene beskæftige sig med lige præcis det de interesserer sig for, hvilket altid vil være noget der er relevant for dem, i deres liv. Mere virkeligt bliver det vel næppe :)

DET VIGTIGSTE ER

TIDEN

Af Glenn Toft

Jeg er, som de fleste andre, vokset op i det etablerede systems rigide rammer, hvor jeg hurtigt tunedede ud fra programmeringen. Så meget, at man mente det var på sin plads at blive tilset af en skolepsykolog. Han konstaterede dog hurtigt, at jeg selvfølgelig intet fejlede, men blot havde mere intellekt end mine jævnaldrende. Det var rart at vide for mig, men det ændrede ikke på nogen måde skolens måde at agere på. De havde simpelthen ikke værktøjerne, eller kompetencerne dengang, til at gøre andet, end at fortælle mig, hvordan det var mig der var gal på den. Hvordan det var mig, der skulle indordne mig, passe ind, og gøre som de andre, og som lærerne sagde.

Da jeg selv blev far, havde jeg en naiv forestilling om, at det selvfølgelig var blevet bedre. At folkeskolen nu havde lært noget, at normerne havde rykket sig, og personalet blev bedre uddannet. Sjældent har jeg taget mere fejl. Rammerne for normalitet er blevet endnu strammere. Kasserne mindre, overskuddet er helt væk, og al kreativitet og fri tænkning er i stedet blevet afløst af standardiserede tests, skemaer og præstationskultur.

Hjemmeundervisning.

Godt hjulpet på vej af min kone Linda, fik vi øjnene op for, at hjemmeskoling var en grundlovssikret rettighed. Samtidigt, fandt vi begreber som deschooling, og unschooling, som vi ville ønske vi havde kendt til, inden så meget skade var sket. Men bedre sent end aldrig, kan man sige. Så da nedlukningen under pandemien gav alle børn et velfortjent pusterum fra indoktrineringen, valgte vi simpelthen at beholde vores hjemme fra da af.

Det var allerede tydeligt, med det samme skolerne lukkede, at to ud af de tre vi havde i skole på det tidspunkt, fik det langt bedre. Der var derfor også kun incitament til at beholde dem hjemme. Siden da er de blomstret på en hel anden måde, og vi ser hele tiden sider af dem, vi bliver glade for de rummer. Vi er så velsignede, at vi nu tilbringer hele dagen sammen med dem alle syv, og intet kunne føles bedre eller mere naturligt.

For her rammer vi noget, som ikke bliver italesat så ofte. Noget som er ugleset i vores hæsblæsende adskillelse kultur, hvor begge forældre skal okse afsted i hamsterhjulet, for at få råd til to charterferier om året. Nemlig tid.

Det vigtigste er tiden!

Tider hvor dine børn keder sig, og stirrer blankt ud i luften, eller ind i en skærm. Tider hvor de løber rundt på væggene som små hvirvelvinde. Tider hvor de er smurt ind i møg fra top til tå, eller skal have plaster på en rift. Tider med ro, og tider med kaos. Tider med samvær og tider med alt imellem himmel og jord, som tider med børn nu en gang bliver. Tider som aldrig kommer igen.

Og det er en af de helt centrale motivationer til et liv med unschooling: Erkendelsen af, at børn ikke er børn særligt længe. At hvis ikke man gør noget meget aktivt og radikalt anderledes end den herskende kultur fortælling og norm dikterer, så kommer du til at gå glip af alle de tider. De øjeblikke. De kram, de smil, de tårer, den latter. Vi havde allerede indrettet vores liv efter den præmis. I og med vores børn ikke blev institutionaliseret før skolen. Der var et par stykker af dem, der selv gerne ville prøve og i børnehave. Så det fik de lov til, men bestemt ikke hele dagen, og kun de dage de havde lyst. Vi anså allerede tiden som det allervigtigste, og havde det derfor selvfølgelig også hårdt med, at vi havde en forestilling om, at de skulle i skole. Men heldigvis, fandt vi jo ud af, at det skal de heller ikke nødvendigvis. Vi var altså nok i forvejen meget i den mentalitet, som deschooling og unschooling bundet i.

Unschooling er ligeså meget for de voksne.

Personligt som faderen i hele det her setup, er jeg utroligt taknemmelig for at have valgt som vi har. Det fører rigtig meget læring for mig personligt med sig. Jeg er helt sikkert blevet mere rummelig, tålmodig, og gladere. Fordi det kræver selvfølgelig noget andet. Det har krævet af mig, at jeg endnu mere måtte lære at være til stede i nuet. At være opmærksom, og mentalt til stede for vores børn. Det viste sig at være sværere end som så!

Men jeg er utroligt glad for, at blive en bedre version af mig selv hele tiden. Det handler om, at min kone og mine børn, fortjener at være sammen med den allerbedste mig. Men for at komme derhen til, havde jeg selv en hel del baggage fra barndommen der måtte ses efter i sømmene igen. Gamle mønstre, mindreværd, præstationsangst, coping-mekanismer og skygearbejde for bare at nævne nogle ting, jeg har moslet med. For det kan godt være, at jeg havde arbejdet meget med mig selv allerede. Forsøgt at lære at være en velfungerende voksen. Men hvad med at være et velfungerende barn? Det havde jeg ikke haft lige så meget brug for at være, inden vi tog ansvaret for børnenes læring

Det er nu en gang bare sådan, at læring er bedst når det er af lyst. At læring kommer naturligt, hvis ikke det forceres. Så endnu en gang måtte jeg kigge på mit indre barn, og hele de sår jeg havde båret rundt på hele livet. Det føles rigtigt at gøre, og jeg trives med det.

Læring er overalt og i alting.

Men hvor vil jeg hen med det? Hvordan handler det om deschooling og unschooling? Det gør det fordi, at hvis man tror man er færdig med at lære noget, bare fordi man selv er færdig med at gå i skole. Hvis man tror at fordi man er voksen, så er man sådan, punktum. Hvordan skal man så vise sine børn, at man kan lære noget? Jeg vil hellere vise mine børn, at livet altid er foranderligt. At alting udvikler sig hele tiden, og at der er læring i alle ting. På den måde kan jeg se værdien i en dag, hvor Ask ikke laver andet end at køre ræs på sin pc. For i den aktivitet lærer han meget om fart, masse, friktion, acceleration, tidsmåling, reaktionsevne, motorspecifikationer, mekanik, historie, bilindustriens udvikling, forskellige motorsportstyper- og regler, at tale og læse engelsk og så fremdeles.

Jeg kan se værdien i en helt almindelig dags aktiviteter. Jeg kan se hvordan børnene af sig selv opsøger viden, og understøtte dem i det. På en enkelt dag har jeg set Lue. Min empatiske, milde, kloge Lue. Der i skolen hurtigt fik indtrykket af, at han ikke kunne finde ud af noget som helst. På en enkelt dag har han været omkring solsystemets størrelse, lysets hastighed, de nærmeste stjerner, forskellige metalleres vægt, egenskaber og smeltepunkt. Han har lært om vikinger og deres våben. Slebet knive, lært kampsport, talt om sorte huller og et utal af andre ting. Alt sammen på en enkelt dag. Fordi vi ser det. Vi hører det, og vi hjælper med det. Hvis han spørger om hvor hurtigt man skal flyve, for at komme ud af jordens atmosfære, kan vi ikke bare sige, at det ved vi ikke. I stedet googler vi det sammen med Lue, og finder svaret. Som i øvrigt er 11,2 kilometer i sekundet.

Tag ansvaret tilbage.

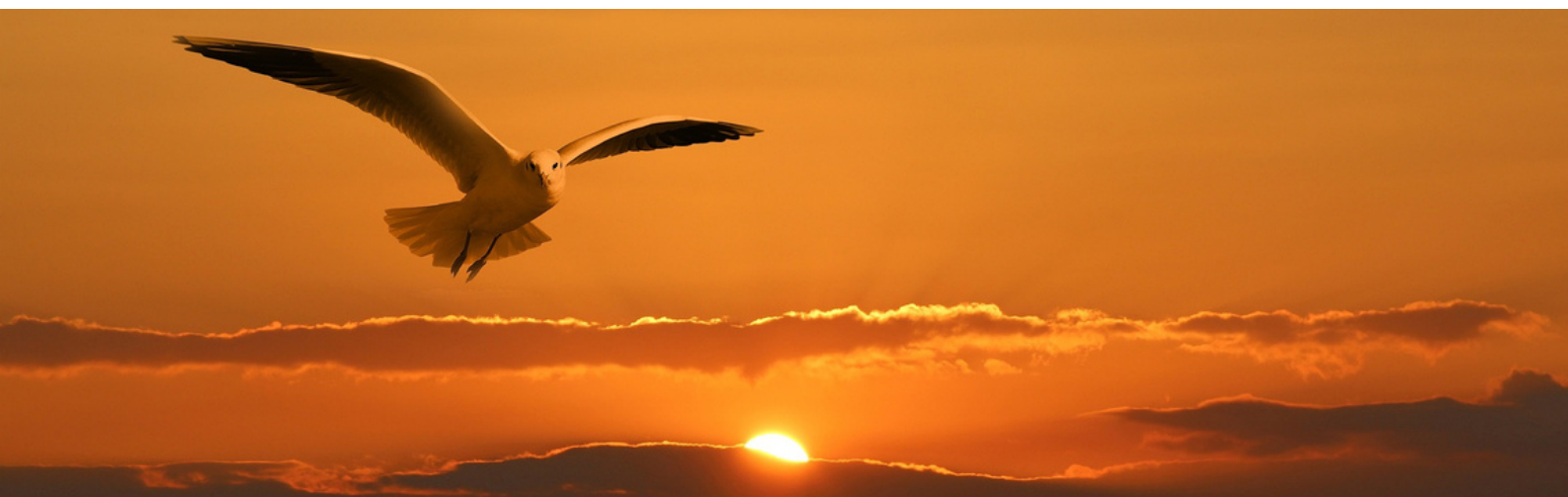
Unschooling som livsstil handler derfor, i min verden, om at tage ansvaret for ens eget liv tilbage. Ansvar for ens egen tid tilbage. Ikke at overlade de vigtigste år i vores elskede børns liv i hænderne og tankerne fra andre. Ikke at lade dem trækkes gennem kværnen med en ensrettende kultur. For de skal selv bestemme, hvad de mener, hvad de interesserer sig for, hvordan de ser verden.

Det handler om at melde sig ud af det rotteræs, der er blevet normen for langt de fleste. Hvor der på ingen måde er tid til at mærke noget som helst. Det handler om at sætte det som er vigtigst først. At leve et liv hvor der er langt mere kærlighed, nærvær, og tid.

Tid der som sagt aldrig kommer igen.

Glenn er far til syv, afvikler kurser i spirituel livsførelse, salgschef og gift med Linda. Find ham [på Instagram](#)

DESCHOOLING: DERFOR ER DET ESSENTIELT

Du har formentlig hørt begrebet 'deschooling' nævnt rigtig mange gange i forbindelse med selvstyret læring, og med god grund. Det er nemlig intet mindre end den vigtigste proces du nogensinde kommer til at gennemgå, både som forælder men også bare som menneske i det hele taget. Men hvad er *deschooling* egentlig? Og hvorfor er det så vigtigt?

Deschooling er den proces der foregår, når du arbejder med dine egne skyggesider og blind spots, og undervejs frigør dig fra narrativer og overbevisninger der hæmmer din evne til at tænke frit og selvstændigt.

Du kan sammenligne det med at rydde op i dit mentale pulterkammer. Sommetider får vi stoppet så meget derind, at det vælter ukontrolleret ud med alverdens ting, når vi åbner døren.

På samme måde kan reaktioner, tanker og ord vælte ud af os på en uhensigtsmæssig måde, når vi bliver pressede eller trigget af noget andre siger eller gør. Den mentale overvægt bliver derfor tit årsag til konflikter og bekymringer der egentlig kunne undgås, hvis vi havde bedre styr på vores indre. Deschooling handler altså om at aflære. Men hvad?

KULTURELLE LÆNKER

Rigtig mange af vores holdninger, overbevisninger, tanker og reaktionsmønstre er i virkeligheden ikke vores egne, men et resultat af de værdier og fortællinger som vi selv har fået indprentet og overleveret (bevidst og ubevidst) igennem vores egen opvækst. Alt det som vi er blevet skolet i, både af vores forældre, men også af samfundet, via kulturelle normer og kutyper.

Men normer er et tveægget sværd. På den ene side kan de medvirke til at skabe en følelse af fællesskab og tilhørsforhold - "sådan gør vi her", men de kan også ende med at skabe så rigide rammer for hvordan tingene skal eller bør være, at de bliver til en slags kulturelle lænker, der fastholder os i måder at tro, tænke og leve på som i virkeligheden ikke er autentiske for OS.

Et trist eksempel på dette kan være den adskillelseskultur der får forældre til at gå fra et grædende barn, selvom alt i dem skriger på at lade være, fordi de har internaliseret en fortælling om, at børn har bedst af at være i institution, og at det er nødvendigt for deres udvikling.

SAMFUNDSFORTÆLLINGER

Alle samfund er fyldt med fortællinger. Den om at det gode børneliv hænger sammen med institutioner er bare en af dem der cirkulerer i vores. Jeg er sikker på du hurtigt selv kan komme i tanker om mange andre. Alle har de det tilfælles, at det er fortællinger vi viderebringer og forstærker hinanden i. hver gang vi tager del i dem ved at gøre, tænke eller sige noget selvom vi faktisk ikke helt ved hvorfor.

Der er en historie der lyder som følger: En datter spørger sin mor, hvorfor hun altid skærer enderne af rullestegen før hun sætter den i ovnen. Moderen svarer, at det har hun altid set sin egen mor gøre. De spørger derfor bedstemoderen, som også siger, at det gjorde hendes mor altid. Endelig spørger de oldemor, som griner og siger, at det gjorde hun fordi ellers kunne den ikke være bradepanden!

Det er jo en sjov lille historie, som under sin pudsighed gemmer på et krystalklart budskab: der er ikke altid en god grund bagved "sådan har vi altid gjort"....

MAN, BØR & SKAL

Deschooling er det der foregår i vores indre, når vi aflærer alle vores uhensigtsmæssige handlings- og tankemønstre. Både dem vi er bevidst om (såsom at råbe af sine børn) men også alle dem som ligger og rumsterer i vores hjerner og er skyld i en masse emotionel og relationel ballade. Men hvordan ved vi at vi har dem? Hvordan identificerer vi dem?

En rigtig god indikator er når vi fanger os selv i at bruge ordet "man". I forhold til unschooling, er "man" måske det værste ord der findes. Der eksisterer ikke noget "man" - det er et samlebegreb, som mest af alt får folk til enten at føle sig rigtige (når de er indenfor rammerne) eller forkerte (når de ikke følger den udstukne norm). Så hvis vi for eksempel siger til vores børn "man har ikke flyverdragt på om sommeren" eller "man kan ikke spise cornflakes til aftensmad" så er der en god chance for, at vi har et script kørende i hovedet der forhindrer os i at møde dem med nysgerrighed og ligeværd. For hvad er egentlig, helt dybest set, årsagen til vores udsagn? Ofte ved vi det faktisk ikke, når vi dækker os ind under "man" retorikken.

Andre ord det er værd at holde øje med hvordan vi bruger, er ord som "bør" og "skal" fordi de begge to hører til i et kontrolparadigme. Når vi mener at andre, herunder vores børn, bør eller skal noget,

er det værd at tage et grundigt kig på **hvorfor** vi mener det. Bør og skal er altid et udtryk for, at vi har nogle værdisæt eller holdninger som vi overfører til andre. Det kan være helt legitimt i mange tilfælde, men det kan også være ganske ubegrundet og en stor del af deschooling-processen som forældre, handler derfor om at identificere og udfordre disse sider af os selv.

Hvorfor siger jeg at han SKAL lave tre siders matematik om dagen? Hvorfor mener jeg at hun ikke BØR være oppe kl. 23? Dermed ikke sagt, at vi nødvendigvis skal ændre på vores værdier eller holdninger. Det betyder bare, at når vi går dem efter i sømmene, og stiller spørgsmål til os selv, så giver vi os selv en chance for at arbejde med de ting der trigger os, og skaber konflikter eller bekymring hos os.

DESCHOOLING = FRIHED

Alle forældre ved, at børn er helt specielt dygtige til at trykke på alle vores knapper og udfordre vores verdensbillede. Sådan er det uanset opdragelsesform, men det kommer ofte til udtryk i udpræget grad når man kaster sig ud i unschooling, fordi man jo netop træder ind i et paradigme af frihed, hvor man ønsker at give sine børn plads til selv at sætte dagsordenen for deres liv og læring.

” Hvis vi ikke gør arbejdet med vores egen deschooling, får vi svært ved at holde rum for vores børns unschooling.

Det er ekstremt svært at rumme sine børn og give dem plads til at navigere i verden på deres helt egen måde, hvis vi har meget fasttømrede ideer om hvordan tingene skal være (og hvordan læring skal se ud). For så vil vi rigtig ofte opleve, at virkeligheden kolliderer med vores egne forestillinger og forventninger. Hvilket fører til konflikter, bekymringer og stress, når vi forsøger at løse situationen ved at ville ændre på virkeligheden!

Deschooling-processen bliver således helt essentiel, fordi uden den kan vi ikke forholde os til det som ER, fremfor det som vi mener burde eller skulle være. Uden først at sætte os selv fri, kan vi ikke møde vores børn med frihed. Hvis vi ikke gør arbejdet med vores egen deschooling, får vi svært ved at holde rum for vores børns unschooling. Simplethen fordi en stor del af "hemmeligheden" ved unschooling ligger i at give slip. På kontrol, på frygt, på bekymring, på forventninger. Og det er rigtig, rigtig svært at gøre, så længe vi selv hænger fast i alle disse ting.

Luna Maj Vestergaard

Interview m/Lainie Liberti

[Read the English version here](#)

Lainie Liberti var en af de første til at skrive om begrebet 'worldschooling' på Internettet. I 2009 valgte hun at afvikle sin virksomhed i Los Angeles og tage på backpackerrejse med sin søn, Miro, som dengang var 9 år. Det skrev hun om på bloggen *Raising Miro on The Road of Life*. Egentlig skulle det bare have været en pause i en stresset hverdag, et eventyr på et års tid, men både mor og søn blev så glade for den måde som liv og læring gik op i en højere enhed på, at det endte med at blive til en livsstil, der har ført dem jorden rundt.

Lainie har grundlagt et verdensomspændende fællesskab af rejseglade familier og organiseret talrige Teen Camps og Family Summits i årenes løb. I foråret 2022 udgav hun bogen "Seen, Heard & Understood" om at være forældre til teenagere på den måde som hun betegner 'partnership parenting'.

Hvorfor er forældreskab, og særligt i forhold til teenagere, så vigtigt et emne for dig?

Jeg er selv vokset op i et hjem, hvor jeg aldrig blev set, hørt og forstået. Jeg følte mig ofte overset og var i 'survival mode' meget af tiden. Det har haft en stor indflydelse på min opfattelse af forældreskab, og på hvorfor jeg mener det er så vigtigt, at vi har en solid tilknytning til vores børn.

Min bog er en vejviser, der hjælper forældre med at skabe eller vedligeholde et godt tilknytningsforhold til deres børn i teenage-årerne. Jeg har opdraget min egen søn med unschooling and partnership parenting, og arbejdet med teenagere ud fra den tilgang i mere end 10 år. Når jeg taler om 'større mental trivsel' (i undertitlen på bogen) så mener jeg ikke kun for den unge selv. Det er i høj grad også for forældrene! Det handler dog ikke om at 'fikse' barnet, men om at arbejde med sine egne overbevisninger, triggere eller bekymringer, samt at se og genkende uopfyldte behov hos vores eget indre barn, som vi stadig bærer rundt på. Alt det vi skal arbejde med for at kunne opnå en autentisk og ærlig relation til vores børn

Hvad går Partnership Parenting ud på konkret?

Det er en tilgang til forældreskab baseret på tilknytning og på overbevisningen om at børn fødes som hele mennesker,

– Det handler om at træde ud af det autoritære paradigme, og ind i en ligeværdig rejse hvor vi går side om side med vores børn.

Det er ikke meningen vi som forældre skal forme barnet efter vores egne ønsker, eller hvad der er nemt for os. Forældreskab handler om at holde rum for barnet til at udforske hvem de selv er. Som forældre er vi en slags 'betroet kustode' for et lille menneske. I det perspektiv skriver partnership parenting sig ind tankerne fra eksempelvis Kontinuum-begrebet.

Hvordan ser du forældrerollen i det perspektiv?

Som værge og facilitator. Vores opgave er at tage vare på vores børn. Men det kræver stor selvindsigt at ramme den rette balance mellem at have tillid, give tilladelse og samtidig 'passe på' dem. Vi skal kunne hvile i troen på at de ved hvem de er, og at de er i stand til at udforske deres egne begrænsninger på både fysisk, psykisk og åndeligt plan, uafhængigt af hvad vi måtte ønske på deres vegne.

Hvordan skriver det sig ind i unschooling?

Da Miro og jeg begyndte vores rejseeventyr, havde vi fra starten en klar aftale om, at vi ville udforske og opleve i fællesskab og tage alle beslutninger sammen. Vi så det meget præcist som netop det – et 'partnerskab' om liv og læring.

Har du haft brug for en 'deschooling' periode selv, som den voksne?

Ja, lidt, men samtidig sprang jeg på en måde det meste af den proces over, fordi de første otte måneder af vores rejse var så fyldt med begejstring og oplevelser, at det uden besvær bekræftede mig i min beslutning om at fortsætte. Vi begyndte at tale om *læring* i stedet for uddannelse. Vi distancerede os fra hele det her begreb 'uddannelse' som noget man får eller opnår via en læringsanstalt. Det havde vi ingen interesse i længere. Vi ville bare gerne udforske verden og have det sjovt med at lære nye ting, så det gjorde vi, og det krævede ingen særlig indsats.

Fra tid til anden kunne der godt være en tvivl eller en bekymring der sneg sig ind hos mig, men det var sjældent, for jeg kunne jo se i hvert eneste øjeblik af vores liv, at Miro lærte noget og at vi sammen lærte noget. Det sociale aspekt, fordybelsen, læring forankret i hands-on erfaring, fandt alt sammen sted i stor stil. I forvejen var jeg desuden ret alternativt indstillet, så behovet for at frigøre mig selv fra skoleparadigmet var ikke så stort.

Hvordan så unschooling ud i jeres daglige liv?

For os har det primært været bygget op rundt om vores rejseliv. Det er helt umuligt ikke at lære noget, når man rejser! Dels pga. fordybelsen og de konkrete oplevelser, men det tidsmæssige aspekt har også haft stor betydning i vores tilfælde. Det at rejse uden bagkant. Det giver dig friheden til at tage tingene i dit eget tempo, hvilket sideløbende skaber behov for en høj grad af ansvarlighed og selvdisciplin – fordi du selv må sørge for at gøre dit liv og din hverdag interessant.

Det at rejse har givet os en evne til virkelig at være tilstede i vores eget liv. Vi har fået en konkret forståelse for hvordan verden omkring os også er en afspejling af vores indre, det faktum at alle mennesker ser og oplever verden forskelligt. Vi har lært at lægge mærke til kulturelle forskelle og ligheder på globalt plan, og virkelig fået indprentet hvor unikke alle mennesker er. Rejselivet har på den måde givet os et meget bredt udsyn på livet.

Det lyder ikke som om læring var noget du gik rundt og tænkte meget bevidst på?

Nej. Men vores hverdag blev selvfølgelig formet af de interesseområder vi hver især havde. Jeg har for eksempel altid været meget aktivistisk anlagt og interesseret i politik, geopolitik og den slags, hvilket naturligt bragte historiske og socio-politiske emner op når vi, som Amerikanere, rejste til andre dele af verden. Spørgsmål som: "Hvorfor ser folk her i landet på x problemstilling fra y perspektiv?" og fordi JEG var så interesseret i det, snakkede jeg altid med Miro om den slags! Det førte mange spændende samtaler med sig og ledte os til at undersøge mere gennem bøger, podcasts og andet. På den måde har jeg gennem årene observeret Miro udvikle sin egen interesse i de her emner. Han ved virkelig meget om den politiske historie i de lande vi har besøgt, som en direkte konsekvens af vores fælles fordybelse i de ting.

Du og Miro har haft en virkelig positiv oplevelse med unschooling. Hvad tror du det skyldes?

Partnerskabet. Det at der har været en høj grad af kommunikation mellem os. Vi talte virkelig om alt. Jeg har et par gange forsøgt at kontrollere tingene med en fordi-jeg-siger-det-tilgang, men måtte bare anerkende, at det ikke virkede. Det var ikke særligt effektivt i forhold til at skabe en solid tilknytning og relation. Det medførte faktisk det modsatte.

Er det en solid tilknytning og relation der er 'målet' med partnership parenting?

Ja. Opdragelse kommer i et traditionelt perspektiv ofte til at handle om at børn skal blive til succesrige voksne, og definitionen på 'succes' har ofte noget at gøre med penge, uddannelse eller karriere. Men det er ikke pointen med partnership parenting. Meningen med partnership parenting er, at vi som forældre skal kunne støtte op om den unikke livsrejse som tilhører hver enkelt af vores børn. De er suveræne individer, og vores opgave er at hjælpe dem med at finde deres egen vej.

Hvad kan man gøre som forældre til en teenager, hvis man oplever udfordringer og problemer i relationen?

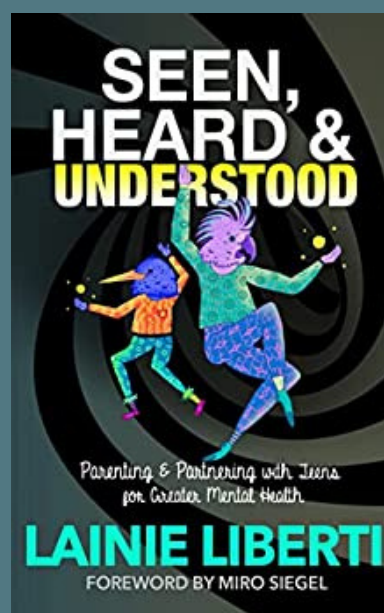
Man kan starte med at læse min bog, haha. Den er virkelig skrevet til forældre som står midt i det. Der er mange konkrete værktøjer man kan tage i brug, men det hele handler meget om at kigge indad og blive bevidst om hvordan man (re)agerer i situationer. Og hvorfor.

Erstat tvang og manipulation med tilknytning og forbindelse, som er hele fundamentet i partnership parenting. Vi skal lære at genkende tvang, også når det er mindre indlysende. Det kan komme til udtryk som en forventning der bliver pålagt den unge, en dagsorden, manipulation eller pres for eksempel, og alle disse ting handler for det meste om bekvemmelighed for forældrene. Hvis man kan gøre det til en vane at stoppe op før man reagerer, så skaber man plads til at undersøge sine egne motiver. Men det kræver rigtig meget øvelse, at være konsekvent i sin selvansagelse.

Hvorfor er det så vigtigt for os som forældre, at kigge indad først og fremmest?

Hvis vi som forældre ønsker at vores børn skal vokse op og kende sig selv, kunne træde ud deres komfortzone og være i stand til at håndtere konsekvenserne af deres egne valg, så er vi nødt til at give dem et trygt rum at øve sig i som børn. Hvis vi ikke holder det rum for dem, hvis vi forhindrer dem i at begå fejl og selv opdage deres eget potentiale, vokser de op til at blive frygtsomme voksne. Det er også vigtigt fordi vi ikke ønsker, at vores børn skal associere det at træde ved siden med noget skamfuldt. Derfor er det essentielt at arbejde med de ovenstående ting i os selv, fordi de ellers kan forhindre os i at være tilstede i nuet og leve i partnerskab med vores børn.

Luna Maj Vestergaard

Skab Et Rigt Læringsmiljø

på lavbudget

Det behøver IKKE være dyrt, at skabe et rigt og stimulerende hverdagsliv med masser af indbygget læring! Her er 3 enkle tips:

01. Tjek lokalaviser og FB-grupper for gratis foredrag og udflugter.

Foreninger, museer, biblioteker, kirker og lign. organiserer ofte gratis foredrag, rundvisninger, naturvandring og andre arrangementer.

02. Tag på genbrugsturné mindst en gang om måneden og hold øje med DBA!

Gør jeres hjemlige omgivelser stimulerende og spændende ved regelmæssigt at udskifte og tilføje 'inventar' - køb et nyt spil, en spændende bog, et instrument eller noget andet med hjem. På den måde er der altid noget nyt og ukendt, der kan invitere til udforskning og opdagelse.

03. Benyt dit netværk!

Kender du en passioneret fuglekigger? Er din nabo ekspert i 2. verdenskrig? Har du en onkel der sejler kayak? Så ræk ud, og få dem til at tegne og fortælle om deres hobby, arbejde eller interesse! Den bedste formidling finder sted, når folk deler det de brænder for med andre, og der ligger ofte en guldgrube af information og færdigheder gemt i vores sociale netværk.

SKOLEPRISER

Som registreret hjemmeunderviser kan man komme ind til skolepriser de fleste steder som tilbyder dette. Det er ikke altid rentabelt, men meget ofte er der en god besparelse at hente.

Kontakt det pågældende sted inden dit besøg, for at høre hvad vilkårene for skolepriser er. Der kan for eksempel være loft over antallet af lærere eller krav om et minimumsantal af elever. Nogle steder er villige til at se bort fra disse ting, det gør blandt andet Tivoli i København, men ellers kan det for eksempel løses ved at gå sammen med andre familier om et besøg. Foreningen Fri Læring har en fin rubrik om skolepriser [her](#)

Husk også at læring finder sted HELE tiden, og kan komme fra ALLE slags ressourcer. Det er derfor ikke nødvendigt at købe sig fattig i særskilte 'undervisningsmaterialer'